

Nr 41

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan m. m.; given Stockholms slott den 7 januari 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

Riksdagen har genom skilda beslut för tidigare budgetår bemyndigat Kungl. Maj:t att avgöra vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan. I den föreliggande propositionen hemställas (punkt 1) om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i viss utsträckning jämväl för budgetåret 1955/56 medgiva befrielse från ersättningsskyldighet till kronan. Vidare underställes riksdagens prövning (punkterna 2—7) sex frågor om befrielse från ersättningsskyldighet. Därjämte hemställas (punkt 8) om bemyndigande att medgiva avskrivning av viss fordran avseende interneringskostnader m. m.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 7 januari 1955.*

Närvarande

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LANGE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet samt, beträffande punkten 9, jämväl med ministern för utrikes ärendena anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Torsten Nilsson, vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet m. m. och anför härutinnan följande.

1

Vid anmälan av propositionen 1948: 46 (punkt 1) lämnade föredragande departementschefen en närmare redogörelse för hur frågan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i viss utsträckning avgöra ärenden om befrielse från ersättningsskyldighet dittills bedömts av riksdagen. I propositionen 1954: 44 (punkt 1) föreslog Kungl. Maj:t att bemyndigande av enahanda slag som riksdagen tidigare lämnat i detta avseende måtte, med viss för budgetåret 1953/54 medgiven utvidgning av bemyndigandet, givas även för budgetåret 1954/55. I anledning härav lämnade riksdagen enligt skrivelse 1954: 174 bemyndigande åt Kungl. Maj:t att under budgetåret 1954/55 avgöra dels frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörig krigsmakten, dels ock frågor om efterskänkande av fordran, som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstiger 5 000 kronor.

Med stöd av detta och tidigare erhållet bemyndigande har Kungl. Maj:t under år 1954 medgivit befrielse från ersättningsskyldighet på sätt framgår av en förteckning, vilken torde få såsom *bilaga* fogas vid detta protokoll (motsvarande förteckningar över de tidigare, med stöd av riksdagens bemyndiganden, avgjorda ärendena återfinnes såsom bilagor till propositionerna 1946: 82, 1947: 56, 1948: 46, 1949: 145, 1950: 74, 1951: 57, 1952: 54, 1953: 45 samt 1954: 44). Vid dessa ärendens behandling har beaktats vad

riksdagen framhållit i skrivelse 1945:155. Ehuru här avsedda ärenden numera icke uppgår till samma betydande antal som under åren närmast efter beredskapstidens slut, synes dock ärendenas art motivera det förenklade behandlingssätt, som vinnes om dessa frågor i viss utsträckning kan avgöras av Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill bör enahanda bemyndigande utverkas även för budgetåret 1955/56.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1955/56 avgöra dels frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörig krigsmakten, dels ock frågor om efterskänkande av fordran, som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstiger femtusen kronor.

2

Under flygning den 25 augusti 1952 med ett flygplan ur Södermanlands flygflottilj uppstod värmeskador å motorn med påföljd att föraren nödgades landa i förtid. Verkställd undersökning gav vid handen att flygplanets oljetank icke — såsom bort ske — före starten fyllts med olja.

I anledning av det inträffade åtalades furiren *K. B. Nilsson* och värnpliktige *S. K. I. Skoog* vid rådhusrätten i Nyköping för tjänstefel. Nilsson lades till last att han, som vid tillfället haft att i egenskap av förste mekaniker svara för översyn av flygplanet före flygningen, i strid med utfärdade föreskrifter försummat att kontrollera oljemängden i flygplanets tank men det oaktat rapporterat till flygföraren att planet var fulltankat. Skoog lades till last att han, som tjänstgjort såsom andre mekaniker och medhjälpare åt Nilsson och av denne fått order bl. a. att kontrollera och komplettera oljemängden, underlåtit att göra sådan komplettering, ehuru han observerat att det fattades olja i tanken, ävensom rapporterat till Nilsson att planet var fulltankat. — Åklagaren förde vidare vid rådhusrätten talan mot Nilsson och Skoog för tjänstemissbruk m. m. Härom hänvisas till den följande redogörelsen för rådhusrättens dom.

Rådhusrätten meddelade dom i målet den 18 november 1952. Rådhusrätten — som antecknade att ett flygplan av ifrågavarande typ vid start skall vara försett med full tank av olja, 40 liter, om vilket Nilsson och Skoog haft vetskap, ävensom fann utrett att oljemängden i flygplanet vid starten i varje fall ej översteg 20 liter — fann styrkt att Nilsson och Skoog gjort sig skyldiga till vad åklagaren lagt dem till last såsom tjänstefel. Enligt rådhusrätten kunde tjänstefelen icke anses grova. — Vad angår åtalet för tjänstemissbruk m. m. lade rådhusrätten i sin dom de åtalade

till last att de icke, när de efter flygningen fått uppmärksamheten riktad på sin försummelse, till överordnad anmält det inträffade. Härutöver hade Nilsson, som efter flygningen gett Skoog order att fylla på olja i tanken för att försummelsen skulle döljas, förmått Skoog att vid förhör förtiga oljepåfyllningen. — Rådhusrätten dömde Nilsson till arrest trettio dagar för tjänstefel och missbruk av förmanskap och Skoog till arrest tio dagar för tjänstefel. Vidare förpliktades Nilsson och Skoog att återgälda statsverket vissa ersättningar, som tillerkänts deras offentlige försvarare. Domen vann laga kraft.

I särskilda den 26 oktober 1953 till Kungl. Maj:t inkomna skrifter anholder Nilsson och Skoog — med förmälan att kronan gjort anspråk på skadestånd med 6 321 kronor 72 öre — att bli befriade från skadeståndet, då detta är så stort, att det är omöjligt för dem att inom rimlig tid betala detsamma.

Av handlingarna inhämtas, beträffande *Nilsson* att han är född den 18 februari 1930, att han är ogift och icke försörjningspliktig mot annan person, att hans årslön som furir uppgår till 7 632 kronor, att han icke har annan tillgång eller skuld än den förut angivna och att han ämnar ingå äktenskap, samt beträffande *Skoog* att han är född den 9 mars 1931, att han är ogift och anställd som smed mot en veckolön av cirka 190 kronor, att han icke har annan tillgång eller skuld än den nämnda, att han betalar 45 kronor i veckan för mat och husrum i sitt föräldrahem samt att han icke är försörjningspliktig mot annan person men att han, på grund av sin faders sjuklighet och låga inkomst och då i hemmet bor tre minderåriga syskon, i viss mån bidrager till att betala familjens utgifter.

Försvarets civilförvaltning och *flygförvaltningen* framhåller i utlåtande den 23 februari 1954 att sökandena ådragit sig förevarande ersättnings-skyldighet genom tjänstefel, som med avseende å uppkommande fara för såväl flygsäkerhet som dyrbar materiel måste anses allvarliga. Principiella betänkligheter reser sig därför mot att bevilja eftergift av fordringen. Det synes icke uteslutet, att sökandena — med lämpligt anstånd — kan betala skulden. Såsom civilförvaltningen och flygförvaltningen tidigare i ärenden av liknande beskaffenhet framhållit — exempelvis i prop. 1946: 82, punkt 6 — bör emellertid rimligen vid prövning av ärenden av detta slag viss hänsyn i regel tagas till att botande av skada å materielen ofta föranleder så stor kostnad, att dess gäldande av enskild person ter sig som en orimlig påföljd av ådagalagd försumlighet. På grund härav har ämbetsverken icke något att erinra mot bifall till sökandenas anhållan i så måtto, att de — därest de inom tid, som Kungl. Maj:t bestämmer, till civilförvaltningen inbetalar, Nilsson 1 000 kronor och Skoog 300 kronor — må befrias från vidare ersättningskyldighet till kronan på förevarande grund.

Statskontoret förklarar i utlåtande den 17 mars 1954 att ämbetsverket icke vill motsätta sig bifall till ansökningarna på sätt civilförvaltningen och flygförvaltningen föreslagit.

Departementschefen

Nilsson och Skoog har gjort sig skyldiga till allvarliga förseelser, som kunnat medföra svår olycka med förlust av liv och egendom. Fullständig befrielse från ersättningsskyldighet bör därför icke komma i fråga. Med hänsyn till svårigheten för sökandena att gälda ifrågavarande fordran vill jag emellertid icke motsätta mig, att de befrias från ersättningsskyldighet på de villkor, myndigheterna föreslagit.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva att K. B. Nilsson och S. K. I. Skoog, därest de inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer inbetalar, Nilsson 1 000 kronor och Skoog 300 kronor, befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan på förevarande grund.

3

Vid rådhusrätten i Visby fördes ansvars- och skadeståndstalan mot värnpliktige vid Gotlands artillerikår *B. O. Thörngren* för vållande av trafikolycka. Åklagaren utvecklade åtalet enligt följande: Thörngren förde natten till den 8 september 1952 i tjänsten en militär lastbil från Visby mot Gotlands artillerikårs förläggning vid Blåhäll. Vid färden medföljde 24 passagerare, varav 22 var placerade på ett flak, som icke var utrustat med några anordningar för passagerarebefordran. Enligt gällande föreskrifter är högsta tillåtna hastighet för militära lastbilar 40 kilometer i timmen. Dimma rådde på flera platser utefter vägen. Oaktat nu angivna förhållanden höll Thörngren en hastighet av omkring 80 kilometer i timmen. I trakten av Licksarve förde Thörngren bilen så långt ut på vänstra kanten av vägbanan att den körde i diket, varvid — förutom Thörngren — 23 passagerare skadades, av vilka några allvarligt. Därjämte åsamkades bilen stora skador. Genom att föra bilen på detta sätt hade Thörngren ådagalagt grov oaktsamhet och visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv samt grovt åsidosatt honom såsom tjänsteplikt åvilande skyldighet att iakttaga tillbörlig aktsamhet om krigsmaktens egendom.

Skadeståndsyrkanden mot Thörngren framställdes av enskild målsägande med 25 kronor och av försvarets civilförvaltning för kronan med 8 185 kronor 79 öre jämte ränta.

Rådhusrätten antecknade i dom den 24 mars 1953, att Thörngren erkänt, att han begått de av åklagaren påstådda gärningarna. Erkännandet styrktes av berättelser, som avgivits av en målsägande och ett vittne. Enligt dessa hade bilen framförts med en hastighet, uppgående till omkring 80 kilometer i timmen, trots att de för Thörngren påpekat den höga farten. Thörngren hade medgivit de i målet framställda skadeståndsyrkandena. Rådhusrätten dömde Thörngren att för grov vårdslöshet i trafik och

för grovt tjänstefel hållas i fängelse två månader. Vidare förpliktades Thörngren utgiva skadestånd till den enskilde målsäganden med 25 kronor samt till kronan med 8 185 kronor 79 öre jämte fem procent ränta därå från den 24 mars 1953 till dess betalning skedde.

Thörngren har undergått straffet.

I en den 26 april 1954 dagtecknad skrift har Thörngren — med förmälan att han, som hade en inkomst av cirka 150 kronor i veckan, vore ur stånd att inom rimlig tid betala det mycket betungande skadeståndet till kronan — anhållit att bli befriad från ersättningskyldighet.

Försvarets civilförvaltning och *armétygförvaltningen* anför i utlåtande den 21 september 1954 följande. Från socialvårdsbyrån i Ronneby landskommun har inhämtats att Thörngren den 7 juli 1954 icke hade någon arbetsanställning, att han dessförinnan endast innehaft diverse tillfälliga arbeten, att han är ogift och icke har någon försörjningsplikt mot barn, samt att han innebor hos sina föräldrar. Thörngren är allenast 22 år gammal och av utredningen att döma fullt arbetsför. — På grund av den brottsliga handlingens art synes fullständig befrielse från ersättningskyldighet icke kunna komma i fråga. Thörngren bör med hänsyn till storleken av den av honom själv uppskattade veckoinkomsten kunna inbetala 2 000 kronor genom skäligen avbetalningar. På grund härav tillstyrker ämbetsverken, att Thörngren, om han före den 1 januari 1957 inbetalar 2 000 kronor, befrias från vidare ersättningskyldighet till kronan.

Statskontoret ansluter sig i utlåtande den 20 oktober 1954 till vad civilförvaltningen och armétygförvaltningen anfört och hemställt.

Departementschefen

I likhet med myndigheterna anser jag, att de omständigheter, som föranlett ersättningskyldigheten, är sådana att fullständig befrielse från ersättningskyldighet icke bör komma i fråga. Med hänsyn till Thörngrens ekonomiska förhållanden föreslår jag i likhet med myndigheterna att Thörngren, därest han inom tid, som det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, inbetalar 2 000 kronor, befrias från vidare ersättningskyldighet till kronan i förevarande hänseende.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att B. O. Thörngren, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 2 000 kronor, befrias från återstående ersättningskyldighet till kronan på grund av rådhusrättens i Visby dom den 24 mars 1953.

Vederbörande åklagare yrkade vid rådhusrätten i Visby ansvar å fanjunkaren vid Gotlands infanteriregemente *G. A. Gustrén* för tjänstefel och anförde därvid bl. a.: Gustrén hade tjänstgjort som kompaniadjutant bl. a. under tiden fr. o. m. år 1948 t. o. m. den 1 februari 1952. Under denna tid hade Gustrén *dels*, genom att underlåta att i samband med utfärdande av s. k. interimskvitton anmäla uppkomna materielförluster, åsidosatt bestämmelsen om sådan anmälningsskyldighet i 51 mom. »Föreskrifter och anvisningar angående förfarandet i ersättningsmål m. m.», *dels ock* underlåtit att iakttaga honom till följd av tjänstens beskaffenhet åvilande skyldighet att taga kvitto å utlämnad materiel. Till följd av Gustréns försummelse hade tyg- och intendenturmateriel till ett värde av 7 200 kronor 24 öre förkommit.

Kronan yrkade förpliktande för Gustrén att utgiva ersättning för värdet av den förkomna materielen med 7 200 kronor 24 öre jämte ränta.

I dom den 26 juni 1953 anförde rådhusrätten att Gustrén erkänt, att han genom försummelser i de av åklagaren angivna avseendena åsidosatt sin tjänsteplikt, att hans erkännande styrktes av den under förundersökningen i målet verkställda utredningen, samt att han medgivit skadeståndsyorkandena. Rådhusrätten dömde Gustrén för tjänstefel till disciplinbot för 20 dagar, varvid för varje dag skulle verkställas löneavdrag med 6 kronor 50 öre. Vidare förpliktades Gustrén att utgiva skadestånd till kronan med 7 200 kronor 24 öre jämte ränta efter fem procent från den 26 juni 1953 till dess betalning skedde. — Domen vann laga kraft.

I en av militärbefälhavaren för sjunde militärområdet med tillstyrkan överlämnad skrift anhåller Gustrén att bli befriad från den ådömda skadeståndsskyldigheten. Till stöd härför åberopar han bl. a., att hans ekonomi kommer att helt spolieras för framtiden, om skadeståndet måste erläggas.

Av utredningen i ärendet inhämtas följande beträffande Gustréns ekonomiska förhållanden m. m.: Gustrén åtnjuter lön med 1 070 kronor per månad, varifrån avdrages 281 kronor per månad för preliminär skatt. Han är betalningsskyldig för ett studielån för sin dotter, varå han i amortering och ränta utger omkring 600 kronor per år. Denna årliga utgift beräknas åvila honom t. o. m. år 1958. Gustrén förhyr tillsammans med sin hustru en lägenhet i Visby om tre rum och kök för 125 kronor per månad jämte bränsletillägg. Han beräknas avgå från aktiv tjänst med ålderspension den 1 oktober 1958.

Regementschefen har föreslagit, att Gustrén befrias från så stor del av skadeståndet, att återstoden av hans avlöning — sedan erforderlig månatlig avbetalning av skadeståndet avdragits — är tillräcklig för upprätthållande av skälig levnadsstandard.

Försvarets civilförvaltning anför i utlåtande den 5 oktober 1954 följande:

Gustrén har vid utmätningförsök den 15 maj 1954 befunnits sakna utmätningssbar egendom. Gustrén har ådragit sig ersättningsskyldighet genom tjänstefel, som icke ansetts förskylla strängare straff än disciplinbot. Vid sådant förhållande och med avseende å övriga omständigheter i ärendet synes skäligt att medgiva viss lindring i ersättningsskyldigheten. Civilförvaltningen har icke något att erinra mot bifall till ansökningen i så måtto att Gustrén, om han före den 1 januari 1957 till civilförvaltningen inbetalar 1 200 kronor, må befrias från vidare betalningsskyldighet till kronan.

Statskontoret förklarar i utlåtande den 3 november 1954, att ämbetsverket med hänsyn till föreliggande omständigheter icke vill motsätta sig, att Gustrén befrias från vidare ersättningsskyldighet, därest han före inträdet i pensionsåldern den 1 oktober 1958 till kronan inbetalar 2 250 kronor. Härvid förutsätter ämbetsverket, att successiva avbetalningar å skulden göres med minst 50 kronor i månaden.

Departementschefen

Gustrén har på ett flagrant sätt åsidosatt sina skyldigheter som kompaniadjutant och har på grund därav ådragit sig skadeståndsskyldighet mot kronan till betydande belopp. Då Gustrén emellertid med hänsyn till sin relativt snart förestående pensionsavgång och sina ekonomiska förhållanden i övrigt torde vara ur stånd att utan mycket betydande uppoffringar inom rimlig tid erlägga hela det utdömda beloppet, vill jag icke motsätta mig, att Gustrén befrias från ersättningsskyldighet mot inbetalande i enlighet med statskontorets förslag av 2 250 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva att G. A. Gustrén må, därest han inom tid som av Kungl. Maj:t bestämmes till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 2 250 kronor, befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan jämlikt rådhusrättens i Visby dom den 26 juni 1953.

5

Under spräng- och minutbildning på Sundsvalls luftvärnskårskårskjutfält å Åstön med värnpliktiga, inkallade till repetitionsövning, inträffade den 13 juni 1951 en sprängningsolycka vid osäkring av en s.k. provisorisk trampmina. Minan, som var försedd med vipparm och två slagfändare, detonerade i samband med att värnpliktiga K. G. Jonsson och N. J. Wahlbeck drog i säkringstrådarna för att osäkra minan. Jonsson och Wahlbeck erhöi därvid skador i ansiktet, Jonsson av så allvarlig art att han förlorade synen på båda ögonen, samt Wahlbeck av sådan beskaffenhet att han vårdats på sjukhus under viss tid. Jonsson och Wahlbeck hade ingått som deltagare i en grupp om 13 man, vilka med kaptenen vid luftvärnet T. A. H.

Ljunggren såsom övningsledare genomgått utbildning i iordningställandet av minförsåt och provisorisk truppminering.

I anledning av det inträffade yrkade vederbörande åklagare vid rådhusrätten i Sundsvall ansvar å Ljunggren för tjänstefel och ouppsåligt vållande till kroppsskada. Därvid lade åklagaren Ljunggren till last att han, i strid mot gällande föreskrifter, *dels* låtit fem av truppen tillverkade minor förses med sprängladdning, därvid två minor bragts att detonera, *dels* låtit fyra av minorna förses med slagtändare i stället för med krutstubin eller elektrisk tändning, vilka tändmedel vore de enda tillåtna vid demonstrationssprängning, *dels* underlåtit att föröva deltagande personal med motsvarande övningsminor, *dels* underlåtit beordra personalen att vid övningen bära hjälm, *dels* ock underlåtit beordra personalen att vid nyssnämnda sprängning uppsöka ofarligt område. Vidare yrkade Jonsson och Wahlbeck skadestånd av Ljunggren och kronan, varjämte riksförsäkringsanstalten yrkade ersättning av Ljunggren för utgifter i anledning av olycksfallet m. m.

Ljunggren uppgav vid rättegången bl. a. följande.

Han hade vid tiden för olyckshändelsen tjänstgjort som chef för andra batteriet vid kåren. Genom kårorder hade han beordrats att därjämte tillfälligt tjänstgöra vid den utbildning, som varit förlagd till Åstön. Som chef för denna hade tjänstgjort kaptenen C. Ljungdahl. Genom muntlig order antingen av kårchefen eller av utbildningsofficeren majoren T. Mark hade Ljunggren beordrats att leda min- och sprängtjänsten. Under tiden den 10 februari 1943—den 19 februari 1943 och den 24 maj 1943—den 11 juni 1943 hade Ljunggren genomgått två kurser i min- och sprängtjänst. Den första kursen hade varit förlagd till ingenjörförband i Östersund och den andra till infanteriskjutskolan vid Rosersberg. Utbildningen under kursen i Östersund hade huvudsakligen avsett sprängladdad materiel. Ljunggren hade sålunda tidigare genomgått en övning liknande den i målet aktuella. Det hade då aldrig varit tal om att sådana övningar stått i strid mot säkerhetsföreskrifterna. Kursen hade också gått ut på att utbilda instruktörer vid hemförbanden. Vid Rosersberg hade utbildningen legat på ett högre plan. Kursdeltagarna hade huvudsakligen fått syssla med stridsvagnsminors och andra minors användande ur rent taktiska synpunkter. Ljunggren hade icke något minne av att föreskrifter meddelats om förbud att använda sprängladdade minor. Utöver dessa kurser hade Ljunggren aktivt sysslat med min- och sprängtjänst endast vid ett par tillfällen under år 1943 och 1944, varjämte han skrivit en plan för utbildning i sådan tjänst under år 1950. Enär hans utbildning på detta område sålunda varit av äldre datum, hade han ställt sig tveksam till att överhuvud taget mottaga kommenderingen som instruktör. Han hade också framfört sin tveksamhet för Ljungdahl. Med hänsyn till bristen på instruktörer hade Ljunggren dock ansett sig skyldig att hjälpa till med utbildningen. Den av Ljunggren planlagda övningen, vars detaljplan blivit förelagd kårchefen och godkänd av denne, hade upprättats under tjänstgöringen å Sundsvalls luftvärnsskår. Ljunggren hade därvid haft tillgång till ett komplett exemplar av säkerhetsinstruktionen för armén (SÄKI), som funnits å batteriexpeditionen.

Han kunde dock icke vitsorda att samtliga ändringstryck införts i denna. Den vid olyckstillfället genomgångna övningen hade utgjort en utvidgning av detaljplanen. Enligt denna skulle vid tillfället rätteligen ha hållits övningar med stridsvagnsminering. På grund av materielbrist hade emellertid dessa övningar icke kunnat hållas enligt planen. För att truppen icke skulle vara sysslolös hade Ljunggren därför beslutat sig för att använda de på så sätt övertaliga timmarna till att genomföra en praktisk tillämpningsövning. Med hänsyn till den utbildning som kommit truppen till del i spräng- och mintjänst hade Ljunggren ansett, att denna skulle vara väl skickad att genomföra en sådan övning. På Åstön hade icke funnits något exemplar av SÄKI. Ljunggren hade därför beslutat sig för att lita till sitt minne och att genomföra en övning av samma slag som den han fått vara med om under kursen i Östersund.

Ljunggren anförde vidare: Även om han befundes övertygad om att ha åsidosatt gällande föreskrifter i SÄKI, bestred han dock ansvar för tjänstefel. Han hade beordrats såsom övningsledare. Chef, som beordrade sådan, vore ansvarig för att denne ägde erforderlig kännedom om bl. a. säkerhetsföreskrifterna. Vederbörande chef hade emellertid icke på något sätt förvissat sig härom. Ljunggren ifrågasatte därför, om han överhuvud taget vore ansvarig för den inträffade olyckshändelsen. — Han hade icke medvetet brutit mot någon säkerhetsföreskrift.

Rådhusrätten uttalade i dom den 8 december 1952 bl. a. följande: Med hänsyn till de synnerligen allvarliga risker, som är förbundna med övningar av det slag varom här är fråga, hade det ålegat Ljunggren att före övningens genomförande noggrant taga del av gällande säkerhetsbestämmelser. På grund härav och då vad Ljunggren anført om överordnad chefs ansvar icke fritar Ljunggren från det honom såsom övningsledare åvilande ansvaret, finner rådhusrätten Ljunggren övertygad om tjänstefel i huvudsak i enlighet med vad åklagaren lagt Ljunggren till last.

Vidare fann rådhusrätten beträffande åtalet för vållande av kroppsskada m. m. att Ljunggren brutit mot gällande säkerhetsföreskrifter genom att förse trampminan med sprängladdning och genom att använda slagtändare för minans utlösning. Ljunggren hade på grund härav åsidosatt sin tjänsteplikt och därigenom varit vållande till de Jonsson och Wahlbeck åsamkade skadorna.

Rådhusrätten fann vidare, att Ljunggren var skyldig att utgiva fullt skadestånd till Jonsson och Wahlbeck samt att kronan skulle drabbas av enahanda skadeståndsskyldighet som Ljunggren.

Rådhusrätten dömde Ljunggren att för tjänstefel och vållande till svår kroppsskada och skada varom sägs i 14 kap. 12 § strafflagen utgiva 40 dagsböter å 12 kronor till kronan. Härjämte meddelade rådhusrätten dom i ersättningsfrågorna. Härtill återkommer jag i det följande.

Jonsson, Ljunggren och kronan sökte ändring i ersättningsfrågorna.

I dom den 23 juni 1953 förklarade hovrätten för Nedre Norrland Ljung-

gren och kronan skyldiga att till Jonsson och Wahlbeck utgiva fullt skadestånd. Beträffande skadeståndets belopp gjorde hovrätten viss ändring i rådhusrättens dom.

Genom ovannämnda domar har meddelats följande lagakraftvunna beslut i ersättningsfrågorna.

Ljunggren och kronan skall solidariskt *till Jonsson* utgiva dels för resor, sveda och värk samt lyte och bestående men ävensom sjukpenning 27 320 kronor 8 öre, dels fr.o.m. den 28 oktober 1951 livränta efter ett grundbelopp av 12 000 kronor om året och efter den invaliditetsgrad riks-försäkringsanstalten eller försäkringsrådet kan bestämma, skolande livräntan sedan Jonsson fyllt 67 år utgå med ett till hälften nedsatt belopp, dels ock ränta och ersättning för rättegångskostnader. Ljunggren och kronan skall vidare solidariskt återgälda statsverkets kostnader för att Jonsson haft fri rättegång i målet. Från livräntan får avräknas från riks-försäkringsanstalten utgiven livränta. Jonsson har förbehållits rätt att framdeles yrka ytterligare ersättning i vissa hänseenden.

Ljunggren och kronan skall solidariskt *till Wahlbeck* utgiva för utlägg, sveda och värk samt bestående men 1 110 kronor jämte ränta och ersättning för rättegångskostnader. Ljunggren skall därjämte ensam ersätta Wahlbeck vissa rättegångskostnader.

Ljunggren skall *till riks-försäkringsanstalten* utgiva 11 987 kronor 9 öre, avseende främst vid tiden för rådhusrättens dom förfallen livränta, ävensom ersättning för rättegångskostnader. Riks-försäkringsanstalten har förbehållits rätt att framdeles föra särskild talan för vad anstalten ytterligare kan komma att utgiva i anledning av olycksfallen.

I en den 22 oktober 1953 dagtecknad skrift har Ljunggren anhållit att bli befriad från den honom på grund av nämnda domar åvilande ersättningskyldigheten och därvid anfört i huvudsak följande.

Jag trodde mig fullgöra min tjänst med plikttrohet, då jag i ivernt att göra rätt lade om programmet i brist på erforderlig materiel. Min överdrivna nit har sålunda kommit tjänsten att framstå såsom dålig i och med olyckshändelsen. Det bör bemärkas att många år hade förflutit sedan jag sysslade med tjänst av ifrågavarande slag, varför jag glömt bort gällande säkerhetsbestämmelser. Jag trodde mig dock känna dessa, varför jag i mitt handlande var i god tro och således icke, i varje fall icke medvetet, nonchalerade säkerhetsbestämmelserna. Hade jag haft en tanke på att mitt minne kunde klicka, hade jag givetvis ej förfarit, som jag gjorde. Utredningen och målets handläggning i övrigt har pågått i mer än två år. Den psykiska press och ovisshet, som under denna tid vilat över mig och min familj, har varit svår att bära.

Försvarets civilförvaltning och arméförvaltningens tygavdelning har i utlåtande den 16 mars 1954 anfört följande:

Uppenbarligen kan Ljunggren icke i nådeväg befrias från sin förpliktelse att utgiva ersättning till de skadelidande. Hans ansökan torde därför få

anses avse eftergift av kronans rätt att regressvis av Ljunggren kräva åter vad kronan på grund av ifrågavarande händelse nödgas utgiva till dem.

Ljunggren, som är gift och har två barn i åldern 5 och 3 år, har icke annan inkomst än avlöningen i kaptensbeställningen, 1 496 kronor i månaden. Hans hustru har icke någon inkomst och makarna äger icke någon förmögenhet. Ljunggren, som icke har försörjningsplikt mot andra personer än hustru och barn, häftar i skuld till bank för omkring 1 700 kronor. Ljunggren har ådragit sig ersättningsskyldighet genom förseelser, som måste anses allvarliga. Det kan därför synas tveksamt, om eftergift av kronans fordran bör beviljas. I betraktande av storleken av de belopp, Ljunggren kan bli nödgad utgiva, synes det dock knappast kunna komma i fråga att utkräva kronans fordran i dess helhet. Med hänsyn till vad som upplysts om Ljunggrens inkomster och försörjningsplikt lär det bli kännbart för honom redan att nödgas gottgöra kronan med ett begränsat belopp. Civilförvaltningen och tygavdelningen — som i detta sammanhang åberopar myndigheternas utlåtande den 25 november 1952 över ansökning om befrielse från ersättningsskyldighet i ett liknande ärende (prop. 1954: 44, punkt 7) — vill därför icke motsätta sig bifall till ansökningen i så måtto att Ljunggren — därest han inom tid, som Kungl. Maj:t bestämmer, till civilförvaltningen inbetalar 3 000 kronor — må vara befriad från vidare betalningsskyldighet till kronan på förevarande grund.

Riksförsäkringsanstalten har i utlåtande den 4 augusti 1954 — under förmälan att anstaltens fordringsanspråk gentemot Ljunggren vid denna tidpunkt uppgick till i runt tal 156 000 kronor, i vilket belopp ingår jämväl kapitalvärdet av den framtida livräntan — uttalat, att ämbetsverket i likhet med civilförvaltningen och tygavdelningen funne Ljunggrens förseelser vara av allvarlig beskaffenhet. I anledning härav och med hänsyn till storleken av den ersättningsskyldighet, som genom Ljunggrens förvållande åsamkats statsverket, ville anstalten för sin del ifrågasätta, om ej Ljunggren för vinnande av befrielse från sin ersättningsskyldighet mot statsverket borde inbetala ett något högre belopp än vad civilförvaltningen och tygavdelningen föreslagit.

Statskontoret förordar i utlåtande den 11 augusti 1954 — under hänvisning till riksdagens beslut i ett liknande fall (prop. 1954: 56, SU nr 63, rd. skr. nr 167) — att Ljunggren befrias från vidare ersättningsskyldighet, därest han inbetalar det av civilförvaltningen och tygavdelningen föreslagna beloppet 3 000 kronor.

Departementschefen

Domstolarna har funnit att Ljunggren gjort sig skyldig till sådan vårdslöshet i tjänsten, att han därigenom vållat olyckan. Statsverkets regressfordran mot Ljunggren är synnerligen betydande. Enbart riksförsäkringsanstaltens fordran uppgår för närvarande till cirka 160 000 kronor, däri inräknat kapitalvärdet av den framtida livräntan. Det torde vara fullständigt uteslutet, att Ljunggren skall kunna betala annat än en mindre del av statsverkets fordran. På grund härav vill jag icke motsätta mig, att

Ljunggren erhåller viss befrielse. Med hänsyn till de särskilda uppgifter jag inhämtat angående Ljunggrens ekonomi och försörjningsplikt mot familjen m. m., anser jag mig böra föreslå, att Ljunggren befrias från ersättningskyldighet till statsverket, om han inbetalar ett belopp av 1 000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att T. A. H. Ljunggren, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 1 000 kronor, befrias från återstående ersättningskyldighet till statsverket på grund av förenämnda olyckshändelse den 13 juni 1951.

6

Genom Kungl. Maj:ts utslag den 26 mars 1953 på besvär över ett av kammarrätten meddelat utslag i anmärkningsmål förpliktades generalmajoren *G. I. V. Gewert* och översten *K. G. Levenius* att utgiva viss ersättning till statsverket. Av handlingarna i ärendet inhämtas följande.

Vid granskning av arméförvaltningens intendenturavdelnings räkenskaper för juli och september 1947 framställde riksräkenskapsverkets revision en anmärkning, sådan densamma av revisionen slutligen följts, av i huvudsak följande innehåll: Jämlikt ett mellan dåvarande arméförvaltningens intendenturdepartement (sedermera arméförvaltningens intendenturavdelning) och aktiebolaget Eskilstuna-Smide (sedermera aktiebolaget Ess-Kol), Stockholm, upprättat avtal av den 15 augusti 1941 hade det ålegat bolaget att bl. a. i Mariannelund för intendenturavdelningens räkning i av bolaget ägda eller disponerade magasin »leverera, upplägga, förvara och vårda» gengasbränsle. Enligt sagda avtal ägde bolaget uppbära dels viss ersättning för levererad vara, dels ersättning med 15 öre per hl för intagning och uppläggning ävensom 15 öre per hl för utlastning av gengasbränslet, dels ock ersättning för lagringen med ett öre per månad och hl lagrad vara. Rättsförhållandet mellan parterna reglerades slutgilligt genom »den nya kontraktstyp», varom förmäldes i ämbetsverkets skrivelse till aktiebolaget Ess-Kol. Av sistnämnda kontrakt framginge, att skyldigheten att tillhandahålla för lagring erforderliga lokaler övergått å intendenturavdelningen och att den enligt tidigare gällande avtal utgående ersättningen för lagringen icke medtagits i nya kontraktstypen. Det oaktat hade ersättningen ifråga enligt tidigare beräkningsgrunder utbetalats till aktiebolaget Ess-Kol även för tid efter det nya kontraktets ikraftträdande. Vid tidpunkten för övergången till sistnämnda avtal förelåg ett mellan bolaget och trävaruhandlaren Axel Brorsson (sedermera firma J. A. Brorsson och Söner), Rumsåsa, ingånget separat avtal om lagerhållning av gengasbränsle. I och för fullgörande av nämnda åtagande hade Brorsson av firma Bilservice: Johansson och Lindbom, Marianne-lund, förhyrt en därstädes belägen, firma Bilservice tillhörig fabriksbygg-

nad. Enligt hyreskontraktet utginge hyran för byggnaden med ett öre per hl och månad. I samband med utrymningen av denna byggnad under maj—juni månader 1947 hade konstaterats, att skada uppstått i densamma till följd av överbelastning av bjälklagen. Sedan hyresvärden anmodat firman J. A. Brorsson och Söner att vidtaga erforderliga reparationer av lokalerna eller lämna kontant ersättning för skadan, och kravet av firman J. A. Brorsson och Söner riktats mot bolaget, hade bolaget i sin tur vänt sig mot intendenturavdelningen. Den på intendenturavdelningens order i anledning därav tillsatta skadevärderingsnämnden hade beräknat kostnaden för istandsättandet till cirka 4 800 kronor. Enligt intendenturavdelningens beslut den 27 juni 1947 hade utanordnats dels den 4 juli 1947 till firman Bilservice 4 800 kronor, dels den 9 i samma månad till Kalmar—Växjö försvarsområde 124 kronor 85 öre, utgörande ersättning för av försvarsområdet havda kostnader i samband med skadevärderingen. Vidare hade med stöd av intendenturavdelningens beslut den 5 september 1947 den 13 i samma månad till firman Bilservice utbetalats 531 kronor 72 öre, utgörande magasinshyra för tiden den 1 juni—den 30 september 1947 eller för tid från byggnadens utrymning till dess densamma reparerats. Sålunda hade tillhoppa utbetalats 5 456 kronor 57 öre. Emellertid hade mellan intendenturavdelningen och hyresvärden icke förelegat något hyresavtal. Ej heller vore styrkt, att intendenturavdelningen erhållit ställning som hyresgäst. I sistnämnda egenskap hade sålunda skyldighet att erlægga skadeersättning ej förelegat för intendenturavdelningen. Icke heller på annan grund hade dylik skyldighet funnits. På grund därav anmärktes 5 456 kronor 57 öre till ersättande med 4 924 kronor 85 öre av Gewert och Levenius såsom ansvariga för beslutet den 27 juni 1947 samt med 531 kronor 72 öre av Levenius såsom ansvarig för beslutet den 5 september 1947.

Genom utslag den 27 november 1950 prövade riksräkenskapsverket skäligen att, med gillande av anmärkningen sådan den fullföljts, förplikta Gewert och Levenius att ersätta statsverket, Gewert och Levenius gemensamt eller vilken gälda gitte 4 924 kronor 85 öre samt Levenius 531 kronor 72 öre.

Kammarrätten, där Gewert och Levenius i besvär yrkade befrielse från dem ålagd betalningsskyldighet, fann i utslag den 4 november 1952 ej skäl att göra ändring i riksräkenskapsverkets utslag.

Gewert och Levenius yrkade hos Kungl. Maj:t ändring i kammarrättens utslag.

Kungl. Maj:t har enligt förenämnda utslag den 26 mars 1953 utlåtit sig sålunda: Enär den skada, som må hava uppstått å omförmälda lagringslokal, icke, såvitt av handlingarna i målet framgår, uppkommit på grund av åtgöranden från kronans sida eller eljest under sådana omständigheter, att kronan blivit därför ersättningsskyldig, samt vid angivna förhållande anledning ej kan anses hava förelegat att åsamka kronan kostnad för uppskattning av skadan eller att verkställa ifrågavarande utbetalningar till firman Bilservice, finner Kungl. Maj:t besvären icke kunna bifallas.

I en den 13 maj 1953 dagtecknad skrift anhåller Gewert och Levenius att bli befriade från den ålagda ersättningsskyldigheten och anför därvid följande. Mellan berörda parter hade rätt enstämmig uppfattning om att det skulle åvila kronan att erlægga den ersättning, som i förevarande fall kunde komma att krävas för eventuella skador å byggnaden. Fullgörande av den ålagda ersättningsskyldigheten skulle bli betungande för Gewert och Levenius, som ej kunde uttaga beloppet regressvis.

Riksräkenskapsverket förklarar i utlåtande den 2 oktober 1953 att ämbetsverket med hänsyn till förekomna omständigheter icke vill motsätta sig att ersättningsskyldigheten för envar av sökandena begränsas till förslagsvis 500 kronor.

Försvarets civilförvaltning anför i utlåtande den 9 mars 1954 följande. I betraktande av att intendenturavdelningen enligt den kontraktstyp, som i förevarande fall kommit till användning, vid avtal av här ifrågavarande slag regelmässigt svarat för förhyrningen av erforderliga lagerlokaler, synes det förklarligt, att sökandena utgått från att motsvarande förhållande förelegat även i detta fall. Hänsyn torde även få tagas till att vissa av de åtgärder, som legat till grund för den oriktiga utbetalningen, hänför sig till beredskapstiden med dess för intendenturavdelningen i många avseenden svåra förhållanden. Civilförvaltningen tillstyrker fördenskull, att sökandena helt befrias från ersättningsskyldighet.

Kammarrätten tillstyrker i utlåtande den 28 september 1954 bifall till ansöknings.

Statskontoret förklarar i utlåtande den 3 november 1954 att ämbetsverket, med beaktande av de skäl som anförts av civilförvaltningen, icke vill motsätta sig att ersättningsskyldigheten för envar av sökandena begränsas till 100 kronor.

Departementschefen

Sökandena har — oaktat tillförlitlig utredning om att kronan varit betalningsskyldig icke förelegat — låtit av statsmedel utbetala ersättning för reparation av ett magasin och magasinshyra m. m. Av utredningen i ärendet synes emellertid framgå att utbetalningsbesluten i viss mån föranletts av med beredskapen och dess avveckling sammanhängande komplicerade lagrings- och kontraktsfrågor. Med anledning härav och med hänsyn till vad remissmyndigheterna uttalat föreslår jag, att sökandena befrias från ersättningsskyldighet mot inbetalande av vardera 100 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva att G. I. V. Gewert och K. G. Levenius må, därest de inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar vardera ett belopp av 100 kronor, befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan jämlikt Kungl. Maj:ts utslag den 26 mars 1953.

Vid Värmlands regementes krigsrätt yrkade vederbörande åklagare ansvar å dåvarande löjtnanten *E. V. Prage* och kadetten *R. Kwart* för det de den 2 augusti 1948 gjort sig skyldiga till tjänsteförsummelse och vållande till annans död. Krigsrätten meddelade utslag i målet den 18 juni 1949. Av utslaget inhämtas bland annat följande.

Sedan Prage någon dag i slutet av juli 1948 av vederbörande bataljonschef meddelats, att en badplats, som genom regementets försorg anordnats i en inom regementets övningsområde belägen mindre sjö, benämnd Sandbäckstjärnen, var klar att tagas i bruk viss senare dag i samma månad, hade Prage, som iakttagit att badplatsen efter bataljonschefens nyssnämnda meddelande använts av andra militära förband, den 2 augusti 1948 med en honom underställd pluton i och för gymnastik- och simövning begivit sig till den strax öster om Sandbäckstjärnen belägna gymnastikplatsen. Prage hade vid gymnastikplatsen avdelat sju man ur plutonen, vilka anmält sig vara icke eller något simkunniga, att under närmaste befäl av dåvarande korpralen Kwart öva simning vid badplatsen. Kwart hade varit enda underbefälet å plutonen, och Prage hade känt till att denne avlagt vissa prov för simmagistern samt deltagit i en livräddningskurs. Prage, som icke haft närmare kännedom om anordningarna å badplatsen, hade anmodat Kwart att öva simning med simgruppen i en liten, å badplatsen befintlig bassäng samt att låta dem som så kunde avlägga i utbildningsreglementet omförmäلت 50-metersprov. Någon instruktion för badplatsen hade vid denna tid icke funnits utfärdad. Prage hade icke givit Kwart några närmare anvisningar om hur simövningen borde ordnas. Sedan Kwart med simgruppen förflyttat sig till badplatsen, hade samtliga i simgruppen fått öva simning i bassängen, varunder Kwart haft tillfälle bilda sig en uppfattning om de värnpliktigas simkunnighet. Efter denna övning hade Kwart uppmanat några av de värnpliktiga, däribland värnpliktige *O. G. Nordberg*, att söka avlägga 50-metersprovet, vilket skulle ske mellan två å badplatsen på ett avstånd av 50 meter från varandra befintliga pontonbryggor. Vattnet mellan bryggorna var djupt. Nordberg hade till en början varit tveksam om han skulle kunna klara provet men hade senare visat sig villig att söka avlägga detta. Några säkerhetsanordningar hade icke varit anordnade på badplatsen, och Kwart hade icke vidtagit några särskilda sådana. Kwart och de värnpliktiga i simgruppen hade uppehållit sig på samma brygga, under det att ingen befunnit sig på den motsatta. Sedan Nordberg summit mellan 40 och 45 meter hade han plötsligt sjunkit. Kwart hade genast kastat sig i vattnet och summit fram till Nordberg, som emellertid trots Kwarts och senare Prages ingripande drunknat. Av vad i målet sålunda förekommit finner krigsrätten styrkt, att Prage och Kwart åsidosatt den tjänsteplikt, som varit av förhållandena påkallad, och varit vållande till Nordbergs död, Prage genom att — oaktat han måste ha insett att 50-metersprov, därest sådant skulle komma att äga rum, skulle ske på djupt vatten — underlåta att förvissa sig om att nödiga säkerhetsanordningar blev vidtagna samt Kwart genom att låta Nordberg under de förhandenvarande omständigheterna företaga simprovet.

Krigsrätten antecknade som ostridigt, att några generella instruktioner för krigsmakten angående säkerhetsanordningar i samband med simövningar icke fanns samt att bestämmelserna om simövningar med värnpliktiga var intagna i vederbörliga utbildningsreglementen.

Krigsrätten, som fann omständigheterna mildrande, dömde Prage och Kwart att för försummelse i fullgörande av tjänsteplikt och vållande till annans död utgiva vardera 50 dagsböter å 4 kronor till kronan.

Svea hovrätt, dit målet fullföljdes, fann i utslag den 27 december 1949 rättvist fastställa det slut krigsrättens utslag innehöll.

Sedan Prage och Kwart anfört besvär över hovrättens utslag fann Kungl. Maj:t genom utslag den 7 oktober 1950 ej skäl att göra ändring i hovrättens utslag.

Enligt rådhusrättens i Karlstad lagakraftvunna dom den 3 juli 1951 i mål mellan den omkomnes moder Anna Katarina Nordberg samt kronan om skadestånd på grund av olycksfallet tillerkändes Anna Katarina Nordberg från och med den 1 april 1949 under sin livstid livränta om 480 kronor om året, varifrån kronan ägde avräkna vad hon med anledning av sonens död utfått och kan komma att utfå från riksförsäkringsanstalten enligt militärsättningsförordningen.

I skrifter den 24 juli och den 11 november 1952 har Prage, som numera är kapten, anhållit att bli befriad från all ersättningsskyldighet till kronan för vad som på grund av olycksfallet utgivits eller kommer att utgivas till den omkomnes moder. Prage anför i samband härmed följande. Efter som Prage fått den uppgiften, att badplatsen var iordningställd genom regementets försorg, utgick han vid simövningens anordnande från att räddningsmateriel fanns på platsen. Han är gift och har tre minderåriga barn. Utöver lönen, omkring 1 500 kronor i månaden, har han inga inkomster. Hans hustru saknar egna inkomster. Han äger ingen förmögenhet men har däremot skulder. Sålunda har han ett studielån på 8 200 kronor, varav 3 000 kronor är räntefria och resten löper med 3½ % ränta. Vidare har han ett amorteringslån å 1 750 kronor. Detta lån, som löper med 4½ % ränta, amorteras årligen med 300 kronor.

Försvarets civilförvaltning anför i utlåtande den 13 januari 1953 följande. Med utgångspunkt i dittills förfallen livränta uppgick Prages skuld till omkring 2 000 kronor. Det kapitaliserade värdet av livräntan var omkring 6 800 kronor. Kronans fordran mot Prage har visserligen icke fastställts i judiciell ordning, men dess riktighet har icke ifrågasatts av Prage och kronan lär utan svårighet kunna få den domfäst. Prage, som numera uppbär lön med 1 600 kronor i månaden, har ådragit sig betalningsansvar mot kronan genom en allvarlig försummelse. Även om det därför kan anses tveksamt om någon eftergift bör ske synes, med hänsyn till de mildrande omständigheter som krigsrätten beaktat vid straffmät-

ningen ävensom Prages i förhållande till honom åvilande försörjningsplikt ganska svaga ekonomiska ställning, viss nedsättning av kronans fordran skäligen kunna övervägas. Civilförvaltningen vill icke motsätta sig bifall till ansökningen i så måtto, att Prage — därest han inom viss av Kungl. Maj:t fastställd tid till vederbörande myndighet inbetalar 1 000 kronor — befrias från vidare ersättningsskyldighet på förevarande grund.

Statskontoret förklarade i utlåtande den 4 februari 1953, att ämbetsverket i och för sig icke hade något att erinra mot bifall till framställningen i den utsträckning civilförvaltningen föreslagit. Statskontoret ansåg emellertid att även frågan om Kwarts ersättningsskyldighet borde regleras i detta sammanhang.

Civilförvaltningen har i anslutning härtill avgivit förnyat utlåtande den 14 april 1953. Därvid har ämbetsverket överlämnat en den 11 april 1953 dagtecknad skrift vari Kwart anhåller om befrielse från all ersättningsskyldighet till kronan på grund av olycksfallet. Kwart anför härvid följande. Badplatsen hade tidigare använts av förband ur Värmlands regemente, trots att den ej var utrustad med livräddningsredskap. Nordberg förolyckades till följd av bristen på dylika redskap. Kwart var vid olyckan endast korpral, och det var för honom mer eller mindre självfallet att följa order av kompani- och bataljonscheferna. Hans militära beroendeställning påverkade därför i hög grad hans handlingssätt. — Kwart studerar juridik, men det torde dröja några år, innan han avlagt juris kandidatexamen. Han har ej några inkomster utan är helt beroende av underhåll från föräldrarna. De belopp han erhåller avser föräldrarna att avräkna på hans framtida arv. Efter examen räknar han med vidareutbildning under fem år med till en början blygsamma inkomster. Kwart är gift och hans hustru, som också studerar, har ej några inkomster.

I anslutning till Kwarts ansökning uttalar civilförvaltningen, att ämbetsverket icke vill motsätta sig bifall till ansökningarna i så måtto att sökandena, om de inom av Kungl. Maj:t fastställd tid inbetalar 1 000 kronor, befrias från vidare ersättningsskyldighet på förevarande grund.

Riksförsäkringsanstalten anför i utlåtande den 9 december 1953 följande. I anledning av olycksfallet har anstalten jämlikt militärersättningsförfattningarna utbetalat begravningshjälp till dödsboet med 100 kronor och tillerkänt den avlidnes moder livränta från och med den 3 augusti 1948 med 252 kronor för år. Anstalten har framställt ersättningsanspråk mot sökandena, men någon betalning har icke erlagts. Med hänsyn till de omständigheter varunder olycksfallet inträffat och sökandenas ekonomiska förhållanden vill anstalten för sin del icke motsätta sig, att sökandena befrias från vidare ersättningsskyldighet därest de, på sätt civilförvaltningen förordat, fullgöra viss inbetalning.

Statskontoret har sedermera i förnyat utlåtande den 3 februari 1954 anført, att ämbetsverket icke hade något att erinra emot att Kwart och Prage

befriades från ersättningsskyldighet under förutsättning att de inom av Kungl. Maj:t fastställd tid inbetalade visst belopp. Ersättningsbeloppet borde fastställas till 1 500 kronor, för vilket belopp sökandena borde vara solidariskt ansvariga.

Departementschefen

Av utredningen framgår, att olyckan blivit en följd av att betryggande säkerhetsåtgärder icke varit vidtagna på badplatsen. Vad sökandena låtit komma sig till last har bedömts relativt lindrigt i straffhänseende, och vid olyckstillfället har de gjort allt vad de kunnat för att söka rädda Nordberg. Med hänsyn till nu angivna förhållanden och sökandenas ekonomiska ställning vill jag icke motsätta mig att de befrias från ersättningsskyldighet till kronan mot inbetalande av ett belopp av 1 000 kronor. I detta sammanhang kan framhållas att — såsom framgår av militieombudsmannens ämbetsberättelse år 1950 (s. 252 ff.) och 1951 (s. 73—74) — överbefälhavaren, i anledning av en av militieombudsmannen på grund av ifrågavarande olycksfall gjord anmälan, utfärdat generella säkerhetsföreskrifter att gälla inom krigsmakten vid simundervisning och badning.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att E. V. Prage och R. Kwart, därest de eller någon av dem inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 1 000 kronor, befrias från skyldighet att ersätta återstoden av vad kronan i anledning av förevarande olycksfall utgivit till O. G. Nordbergs dödsbo och Anna Katarina Nordberg eller kan komma att utgiva till henne.

8

I skrivelse den 27 september 1954 har *försvarets civilförvaltning* hemställt om bemyndigande att ur räkenskaperna få avskriva sammanlagt 290 877 kronor 89 öre, vilka medel redovisas i ämbetsverkets räkenskaper såsom fordran på grund av kostnader för under andra världskriget i Sverige internerad militär personal m. m. Av det angivna beloppet hänför sig 4 224 kronor 96 öre till Danmark, 66 245 kronor 25 öre till Finland, 191 kronor 25 öre till Frankrike och 220 216 kronor 43 öre till Sovjetunionen. De ifrågavarande kostnaderna har täckts av på riksstaten anvisat anslag. Några särskilda anslagsmedel erfordras därför icke för avskrivningen.

Statskontoret har den 10 november 1954 avgivit yttrande i ärendet.

Vidare upplysningar i ärendet torde få inhämtas vid dess behandling i riksdagens vederbörande utskott.

Departementschefen

De interneringskostnader m. m., sammanlagt 290 877 kronor 89 öre, som försvarets civilförvaltning nu hemställer att få avskriva, utgöres dels av vissa mindre eftersläpande kostnader som framkommit efter det att slutlig uppgörelse redan träffats om ersättning för kostnader av detta slag, och dels sådana kostnader beträffande vilka någon ersättning synes icke böra utkrävas. Jag föreslår därför att ifrågavarande kostnader får avskrivas och hemställer alltså att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förenämnda interneringskostnader m. m., sammanlagt 290 877 kronor 89 öre, måtte få avskrivas ur försvarets civilförvaltnings räkenskaper.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1—8 hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Magnus T. Möller

Bilaga

Förteckning över av Kungl. Maj:t under år 1954 avgjorda, helt eller delvis bifallna ärenden angående befrielse från ersättningskyldighet.

Sökande	Grund för ersättningskyldighet	Ersättningsbelopp	Kungl. Maj:ts beslut	
			Dag	Beslutets innebörd
1	2	3	4	5
E. I. Larsson	Tillgrepp av två bilhjul m. m.	230 kr. solidariskt med annan person (härav inbetalat 115 kr.)	19/3 54	Hel befrielse
Förre furiren vid Bodens ingenjörkår J. A. Holmgren	Förkommen intendenturmateriel	564 kr.	19/3 54	Befrielse mot inbetalning av 200 kr.
Värnpliktige H. U. Sunesson Kraft	Skador å flygplan (vid start som mekaniker)	1 559 kr. 29 öre	23/4 54	Hel befrielse
Furiren vid Älvsborgs kustartilleriregemente B. A. Wennerbeck	Förkommen kabelmateriel	1 200 kr.	30/6 54	Befrielse mot inbetalning av 600 kr.
Förvaltaren vid Bergslagens artilleriregemente H. M. Sandell	Genom brand uppkomna skador å byggnad m. m.	822 kr. 25 öre jämte ränta	30/6 54	Befrielse mot inbetalning av 400 kr.
Furiren vid Sundsvalls luftvärnskår H. T. Degermo	Förkommen tygmateriel	1 151 kr. 75 öre	5/11 54	Befrielse mot inbetalning av 400 kr.